

PIATA DE ENERGIE ELECTRICA

Raluca Mihalache, UPB Fac. Energetica
 dr.ing. Ion Conecini - S.C. Opcom S.A.
 bv. Hristo Botev 16-18 Buc.
 Tel: 307148 ; fax: 3071400 ; e-mail: iconecini@oper.ro

Liberalizarea piețelor de energie electrică, care a impus, în primul rând, restructurarea sistemelor energetice, a condus la introducerea concurenței în sectorul electro-energetic și implicit atât la reducerea tarifelor cât și la introducerea unui nou mod de tratare a consumatorilor, deveniți clienți, în adevăratul sens al cuvântului. Concurența a asigurat consumatorilor posibilitatea de a-și alege furnizorul de energie electrică, cel mai ieftin, cel mai curat sau pe cel care îi oferă cel mai bun serviciu. Lucrarea prezintă situația de la noi din țară și din alte țări ale lumii privind gradul de deschidere al piețelor de energie electrică și principalele rezultate obținute ca urmare a introducerii competiției în sectorul energiei electrice. Cuvinte cheie: concurență, restructurare, schimbare, piață, siguranță.

România și-a asumat decizia de a liberaliza piața energiei electrice, considerând ca siguranța în alimentarea a consumatorilor și implicit siguranța sistemului energetic va crește odată cu crearea unei piețe de energie electrică coerentă, în care participanții să poată beneficia de avantajele mediului concurențial.

În vederea aderării la Uniunea Europeană, sectorul energiei electrice din România trebuie nu doar să se conformeze directivelor și rezoluțiilor comunitare, dar trebuie și să întreprindă acțiuni, să se organizeze, să creeze și să aplice proceduri și un cadru legislativ și de reglementare armonizate care să conducă la rezultatele prevăzute de aceste directive.

Avantajele mediului concurențial au în vedere, în principal, competiția directă pentru câștigarea, menținerea și extinderea segmentului de piață, disciplina contractuală, managementul eficient al costurilor, formarea liberă a prețurilor și nu în ultimul rând furnizarea de stimulente în

vederea reducerii costurilor și a utilizării eficiente a resurselor.

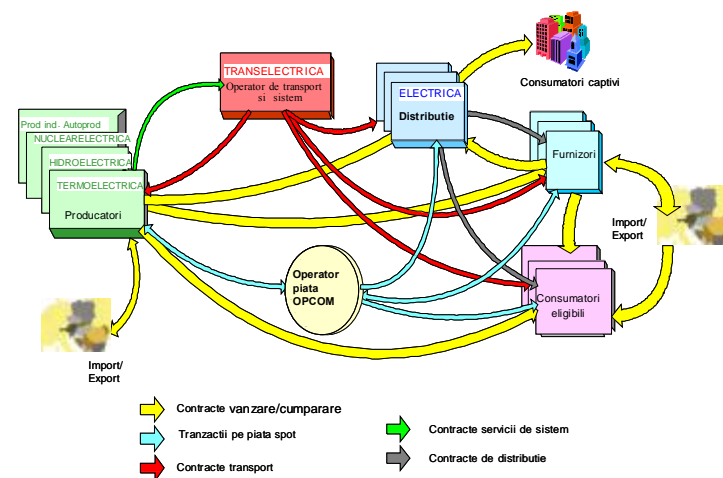
Introducerea competiției în activitățile care nu comportă specificul de monopol natural (producerea energiei electrice, furnizarea energiei electrice), este deci benefică, fiind necesar a se asigura reguli clare privind aranjamentele comerciale, drepturile și îndatoririle competitorilor, mecanismele de tranzacționare și de stabilire a drepturilor de încasare și a obligațiilor de plată.

Pentru a face piața concurențială funcțională trebuie asigurate, în mod corespunzător, principiile, regulile, aranjamentele comerciale, mecanismele, metodologiile de tarifare, drepturile și responsabilitățile pentru segmentele de monopol natural, astfel încât imposibilitatea exercitării competiției în anumite segmente ale pieței să nu afecteze raporturile concurențiale ale celorlalți segmente.

Aceste aspecte generale sunt în măsură să contureze amploarea schimbărilor de natură structurală, organizatorică și legislativă privind

mecanismele comerciale și de tranzacționare a energiei electrice și a serviciilor de sistem pe care declanșarea procesului de liberalizare a pieței energiei electrice din România le-a făcut necesare. A fost necesară crearea cadrului legislativ primar al procesului de liberalizare. Ca element important al legislației primare, la 28 decembrie 1998 a fost emisă Ordonanța de

Urgență numărul 63, având scopul de a stabili cadrul, principiile și principalele direcții de acțiune destinate liberalizării pieței concurențiale de energie electrică din România, în concordanță cu prevederile Directivei 92 din 1996 a Uniunii Europene, precum și a deciziilor ulterioare în domeniu.

Piața a intrat, astfel, într-o fază de transformare profundă care continuă și astăzi, întregul proces derulându-se pe următoarele coordonate principale:

- crearea unei piețe a energiei electrice bazată pe principiile transparenței, nediscriminării și obiectivității;
- crearea și aducerea la funcționare deplină a Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei;
- introducerea competiției în producerea energiei electrice și furnizarea energiei electrice;

- introducerea unui sistem de autorizare și licențiere a noilor participanți la piața energiei electrice;
- garantarea accesului liber, reglementat, al terților la rețelele electrice.

Un pas important în prima etapă a procesului de liberalizare l-a constituit crearea cadrului de reglementare a pieței.

Ca efect al emiterii, la 22 octombrie 1998, a Ordonanței de Urgență numărul 29, a fost înființată Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, instituție publică având responsabilitatea creării și aplicării unui sistem de reglementare necesar funcționării sectorului și pieței energiei electrice în condiții de eficiență,

Centrul pentru Dezvoltarea Creativității Studenților în Energetică

concurență, transparență și protecție a consumatorilor.

La 1 martie 1999 Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a intrat efectiv în funcțiune și a emis primele reglementări (fiind de amintit: Codul comercial al pieței angro de energie electrică, Regulamentul de programare și dispecerizare a SEN, Contractele cadru, codurile tehnice ale rețelelor, licențiere și autorizare, calificarea consumatorilor eligibili, motodologii pentru tarife etc.). A urmat o suită de reglementări ce au abordat, în principal autorizarea și licențierea, aranjamentele comerciale, prețurile și tarifele. [1]

Corespunzător stadiului de început al liberalizării pieței, ANRE a trebuit să depună un efort considerabil pentru a crea legislația secundară, deci setul de noi principii, reguli și relații de piață, dar mai ales de a susține și menține procesul de implementare a acestora în cadrul unei piețe aflate într-un dificil proces de transformare și tranziție, atât organizațională cât și comercială.

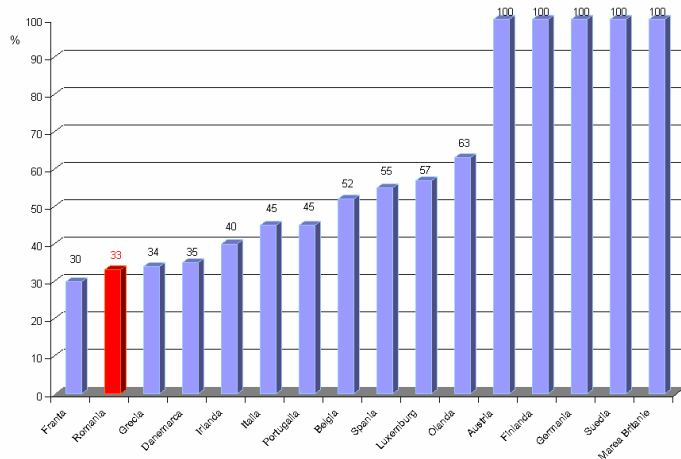
Legislația secundară a stabilit noi roluri, relații și responsabilități pentru toți participanții la piață, absolut necesare funcționării acesteia în noua structură creată pe parcursul ultimilor ani.

Totodată, începând cu august 2000, piața angro de energie electrică și de servicii de sistem este administrată de Operatorul Comercial OPCOM S.A. - administratorul pieței în condițiile legislației primare și secundare aflate în vigoare. Această societate comercială a fost înființată la 15 august 2000 în temeiul Hotărârii de Guvern numărul 627 din 13 iulie 2000, ca filială a Companiei Naționale Transelectrica S.A. [3]

OPCOM are misiunea de a furniza un cadru organizat, viabil și eficient pentru desfășurarea tranzacțiilor comerciale în cadrul pieței energiei electrice, în condiții de continuitate, corectitudine, obiectivitate, independență, echidistanță, nediscriminare și transparență. [2]

Piața energiei electrice din România se află, datorită tuturor schimbărilor, într-o etapă esențială pentru realizarea cu succes a procesului de liberalizare.

În acest moment, piața este compusă dintr-un segment reglementat (67%) și unul concurențial (33%). Acest procent situează România printre țările avansate ale Uniunii Europene, deși cinci țări au derjat un gradul de deschidere a piețelor de energie electrică de 100%

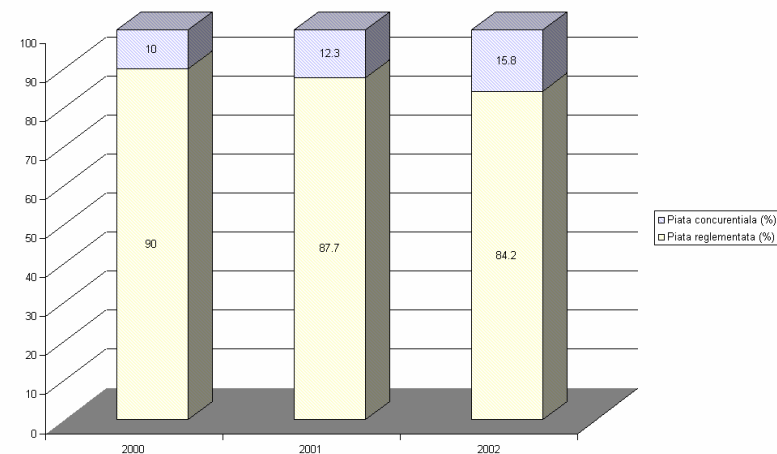
Toate tranzacțiile cu energie electrică și servicii sunt realizate în regim contractual, fiind aplicată o schemă de aranjamente comerciale corespunzătoare structurii menționate mai sus.

Tranzacționarea angro a energiei electrice precum și a serviciilor de sistem s-au derulat fără întrerupere în piața „cu o zi înainte”, începând cu august 2000, prin intermediul mecanismelor special create și aplicate de OPCOM. Prognozele de consum determinate pe termen scurt, zilnic, au răspuns unui standard înalt de precizie. Totodată, a fost realizată zilnic

programarea producției și a serviciilor de sistem pe baza ofertelor emise de producători în conformitate cu prevederile legislației secundare.

După cum se poate observa din figura de mai sus, volumul energiei tranzacționate pe piața spot s-a ridicat, în primii ani de funcționare a OPCOM, la 15,8%.

Trebuie menționat faptul că acest întreg mecanism de tranzacționare a funcționat zilnic fără întrerupere. Lui i s-a alăturat procesul de stabilire a obligațiilor de plată și a drepturilor de încasare ce a fost realizat lunar.

Ceea ce este, însă, evident pentru noi toți este faptul că deschiderea pieței trebuie să continue pentru a se menține conformitatea, asumată, față de deciziile UE privind Piața Unică.

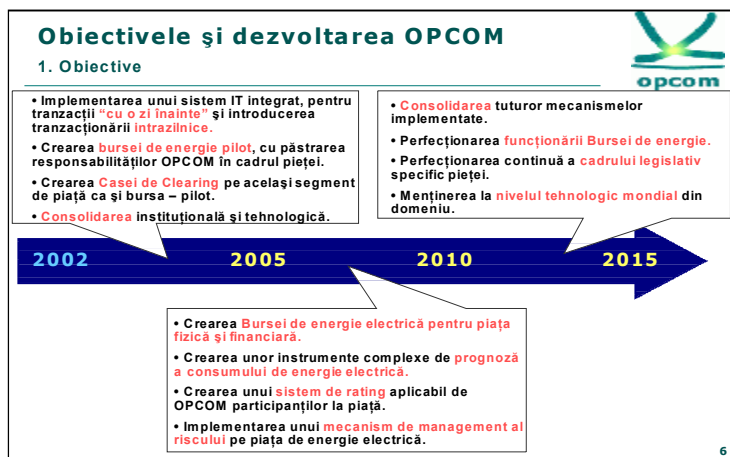
Totodată, procesul de privatizare planificat pentru sector va conduce la modificarea spectrului de proprietate și al structurii organizaționale a pieței. Un rol esențial în evoluția mecanismelor comerciale de piață este dat de dezvoltarea coerentă și dinamică a operatorului de piață.

Accentuarea competiției în cadrul pieței determină nu doar o sporire a numărului de participanți la piață și a tranzacțiilor comerciale, dar și a riscurilor aferente tranzacționării.

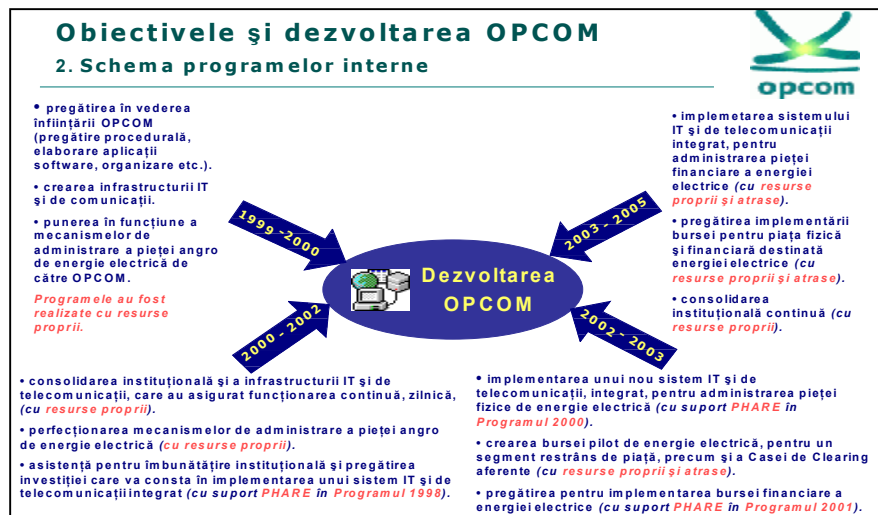
Aceste elemente au determinat Operatorul pieței de energie electrică să își definească, drept țintă, necesitatea dezvoltării sale sub aspectul instituțional, dar și al tehnologiilor și infrastructurii sale, astfel încât să poată fi pregătit ca la momentul în care condițiile pieței vor fi pregătite, să poată deschide un mediu de tranzacționare și decontare specific unei Burse

Centrul pentru Dezvoltarea Creativității Studenților în Energetică

de Energie Electrică. În figura care urmează sunt prezentate obiectivele strategice proiectate pe un orizont de timp scurt, mediu și lung.

Bursa de energie electrică va fi dezvoltată atât pentru piața fizică a energiei electrice, dar și pentru piața financiară aferentă. În figura următoare se prezintă o imagine de ansamblu a planificării multianuale a proiectelor care vor fi implementate în vederea atingerii acestor obiective.

Se prevede o utilizare eficientă a resurselor proprii, conjugate cu atragerea de finanțare externă, destinate atingerii obiectivelor de dezvoltare planificate.

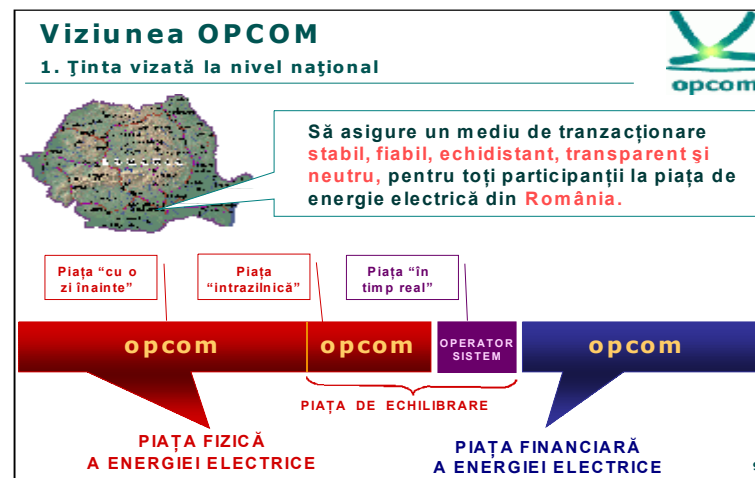
În această perioadă, se află în plină derulare un proiect major care are drept scop implementarea unui sistem IT și de telecomunicații integrat, de ultimă generație, destinat administrării pieței fizice angro a energiei electrice și serviciilor de sistem.

Se urmărește asigurarea unei infrastructuri performante și fiabile, prin a cărei exploatare OPCOM să îndeplinească toate funcțiunile de administrator de piață, cu introducerea tranzacționării intrazilnice.

Planurile de dezvoltare a operatorului de piață, OPCOM, au în vedere asigurarea deplină funcționării, în planurile instituțional, tehnic și tehnologic, pentru a administra componentele de piață fizică dar și financiară.

Bursa are rolul de a administra piața angro de energie electrică, atât a componentei de piață fizică, precum și a componentei de piață financiară pentru energie electrică.

Piața fizică a energiei electrice este piața în care agenții economici vând, respectiv cumpără cantități de energie electrică având livrare în maximum 24 de ore.

Această piață are două componente:

1. piața spot – în care se lansează oferte de vânzare/cumpărare de energie electrică și se încheie tranzacțiile cu o zi înainte de momentul
2. piața de echilibrare ("balancing") – în care se realizează, prin lansare de oferte de vânzare/cumpărare de energie electrică, următoarele două etape succesive:

- tranzacții intrazilnice - tranzacții cu cantități orare de energie electrică

mai mici decât pe piața spot, care continuă tranzacționarea după închiderea pieței spot până înainte cu o ora sau două ore de livrarea fizică efectivă a energiei electrice contractate. Aceasta componentă este destinată ajustărilor de portofoliu de contracte de către participanții la piața, vânzatori și cumpărători, pentru a minimiza eventualele pierderi rezultate ca urmare a apariției unor dezechilibre în onorarea cantităților de energie tranzacționate pe piața spot. Piața de echilibrare poate fi organizată

Centrul pentru Dezvoltarea Creativității Studenților în Energetică

ulterior pieței spot, pe măsura castigării de experiența a jucătorilor pe piața spot și a creării instrumentelor software și hardware pentru administrarea sa.

- tranzacții în timp real - tranzacții cu cantități de energie electrică foarte mici, reprezentând diferența între cererea de consum reală și cantitățile tranzacționate anterior.

Din componentele de mai sus, bursa de energie electrică din România, organizată și operată de OPCOM, va avea rolul de a administra piața spot și piața intrazilnică.

După cum se preciza mai sus, OPCOM, ca bursa de energie electrică, va avea rolul de a administra și piața financiară a energiei electrice. Rolul pieței financiare este de a pune la dispoziția agenților economici care tranzacționează pe piața fizică instrumente de vânzare de drepturi asupra unei producții viitoare de energie electrică, astfel încât aceștia să își poată atenua riscurile care decurg din tranzacțiile fizice.

Pe piața financiară administrată de bursă se tranzacționează următoarele instrumente derivate:

- Contracte „forward”
- Contracte „futures”
- Contracte pentru opțiuni

Bursa prestează servicii specifice prin care asigură mediul optim pentru încheierea tranzacțiilor menționate, primind și prelucrând ofertele de vânzare și de cumpărare aferente.

Ca principiu de prelucrare a ofertelor, bursa ordonează ofertele concurențiale după valoarea prețului de ofertă, intersecția ofertelor orare de vânzare și de cumpărare indicând prețul aferent fiecărui interval orar de tranzacționare, denumit prețul spot sau prețul de sistem.

Se face precizarea că prețul pieței spot, rezultat din acest mecanism, va reprezenta prețul luat ca referință de către agenții economici care tranzacționează pe piața financiară a energiei electrice.

CONCLUZII

În etapa actuală a procesului de liberalizare, este necesară sporirea efortului operatorului pieței de susținere a activității de reglementare, astfel încât cadrul de reglementare să fie nu numai implementat, ci și suficient de amănunțit detaliat astfel încât operațiunile de detaliu să fie reglementate, cunoscute, înțelese și respectate de toți participanții la piață.

Operatorul pieței de energie electrică – Opcom este pe deplin conștient de importanța pe care reglementarea o are pentru funcționarea pieței și pentru coerența pe care derularea procesului de liberalizare a acesteia trebuie să le realizeze. Din această cauză, Opcom se străduie să asigure autorităților, ANRE și participanților la piață cea mai bună expertiză, promptitudine, profesionalism și mai ales o colaborare activă și constructivă. În ceea ce privește oportunitățile create de experiența acumulată de OPCOM până

în prezent, se consideră fezabilă extinderea și împărtășirea acesteia în regiune, vocația regională putând aduce un plus de dinamism în tranzacționarea energiei electrice în zonă.

Efortul necesar aducerii mecanismelor comerciale ale pieței angro de energie electrică la funcționalitate deplină, continuă și benefică este considerabil atât în ceea ce privește factorul uman cât și în acela al resurselor materiale și financiare necesare.

Este evident faptul că implementarea noilor mecanisme comerciale este o activitate de echipă, în care eforturile noastre, ale tuturor celor implicați în sectorul energiei electrice, trebuie să continue a se conjuga, armoniza, intensifica și susține reciproc.

În acest mod avem convingerea fermă că este posibilă crearea unei piețe a energiei electrice bazată pe oportunitate, transparență, echidistanță, corectitudine și absența discriminării.

Viziunea OPCOM

Tinta vizată la nivel regional

Să devină o **bursă regională de energie electrică pentru piața fizică și financiară aferentă, atractivă pentru toți agenții economici activi în spațiul sud-est european.**

BIBLIOGRAFIE

- [1] www.anre.ro
- [2] www.oper.ro
- [3] www.transselectrica.ro

20.06.2003